

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Atlandi-ülesed suhted ja Euroopa sotsiaalmudeli rahvusvaheline edendamine” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 51/04)

Raportöör: **Laure BATUT**

14. juulil 2009 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Atlandi-ülesed suhted ja Euroopa sotsiaalmudeli rahvusvaheline edendamine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 3. septembril 2010.

Võttes arvesse komitee ametiaja uuendamist, otsustas täiskogu kõnealust arvamust käsitleda täiskogu oktoobrikuu istungjärgul ja nimetas kooskõlas kodukorra artikliga 20 pearaportööriks Laure Batut.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 466. istungjärgul 21. oktoobril 2010 vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 110 vastu hääletas 34, erapooletuks jäi 16 liiget.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Komitee toetab Euroopa-Atlandi vahelise vaba turu järkjärgulist tekkimist ja soovib süvendada Euroopa-Ameerika suhteid ning panna rõhku eelkõige sotsiaalsetele aspektidele, et ennetada kõnealuse Atlandi-ülese majandusliku integratsiooni lõpuleviimise tagajärgi, tagades, et nii USA kui Euroopa ühiskond saavad sellest võrdselt kasu ning on selle tulemusena koos konkurentsivõimelisemad, eelkõige kiiresti areneva majandusega riikide suhtes.

1.2 Arvestades asjaolu, et „Euroopa sotsiaalmudeli” alla koonduvad majanduslikud ja sotsiaalsed aspektid moodustavad maailmas ainulaadse süsteemi, mis on aluseks tulemuslikule arengule⁽¹⁾ ja toimib praeguses ülemaailmses kriisis kannatada saanud elanikkondadele võimsa amortisaatorina, tuleb komitee meelde, et Lissaboni lepingu allkirjastajad otsustasid hoolitseda selle mudeli edendamise eest. Komitee soovib, et Atlandi-üleses dialoogis arendataks järgmiste aspektide legitiimsust:

- 1) Euroopa identiteet;
- 2) Euroopa väärtused ja kultuur, sealhulgas keskkonnakaitse;
- 3) komitee, kes esindab oma liikmete kaudu ELi kodanikuühiskonda.

1.3 Kollektiivsed sotsiaalkaitesesüsteemid, avalikud teenused ja sotsiaaldialoog kokku moodustavad Euroopa sotsiaalmudeli. **Komitee kutsub kõiki ELi institutsioone üles seda mudelit,**

⁽¹⁾ Selle tõestuseks on SKP kasv liikmesriikides alates ELi loomisest. Vt lisaks joonealune märkus nr 6.

mida liidu kodanikud omaks peavad, mitte ainult esindama, vaid edendama seda kõikidel asjaoludel ja eelkõige Atlandi-üleses dialoogis.

1.3.1 Sotsiaalse mõõtme arvamine ELi üldiste prioriteetide hulka võimaldaks eurooplastel olla käimasolevates dialoogides, sh Atlandi-üleses majandusnõukogu ja Atlandi-üleses töövõtjate dialoogis,⁽²⁾ seoses sellega paremini esindatud ja ette valmistatud.

1.3.2 Komitee soovib, et EL levitaks Ameerika kodanikuühiskonnas teavet Euroopa sotsiaalmudeli kohta, et ameeriklastel oleks ELi sotsiaalsetest väärtustest parem ülevaade, et üksteisemõistmise suurenemine mõlemal pool Atlandi ookeani viiks aja möödudes lähenemisele ja edusammudele sotsiaalseid hüvesid puudutavates küsimustes ning et saavutataks suurem sotsiaalne mõistmine. Atlandi-ülene majandusnõukogu ning Atlandi-ülene töövõtjate dialoog võiksid olla selle kandjad. Komitee on seisukohal, et Euroopa sotsiaalmudeli edendamiseks tuleb suurendada ELi nähtavust Ameerika Ühendriikides⁽³⁾.

1.4 Komitee soovib, et lisaks uutele finantseeskirjadele tuleks Euroopa-Atlandi piirkonnas kehtestada ühised eeskirjad reitinguagentuuride kohta ja uued, kodanike huvidega rohkem arvestavad konkurentsieskirjad. Komitee ootab ELilt kindlaid seisukohti, mis tagavad kodanikele piisava elatustaseme ja edendavad Atlandi-ülest dialoogi, milles võetakse kuulda kodanikuühiskonda Atlandi ookeani mõlemal kaldal.

⁽²⁾ Atlandi-ülese majandusnõukogu rahvusvaheliselt tuntud lühend on TEC (Transatlantic Economic Council), Atlandi-ülese töövõtjate dialoogi rahvusvaheliselt tuntud lühend on TALD (Transatlantic Labour Dialogue).

⁽³⁾ ELT C 309, lk 119–125, 16.12.2006.

1.5 See tähendab, et nii siseselt kui ettevõtete esindajatega peetava dialoogi raames väärtustatakse kodanikuühiskonna dialoogi tööturuga, alustades olemasolevatest Euroopa ja Ameerika Ühendriikide organitest. Euroopa Komisjon, kes on suurendanud aastateks 2011–2012 dialoogi jaoks eraldatavaid rahalisi vahendeid 600 000 eurolt 800 000 eurole, võiks olla selles dialoogis abistaja. Komitee on valmis koos Ameerika partneritega tagama Euroopa ja Ameerika kodanikuühiskonna nõukogu struktureerimise. Tuleb leida mõlema kodanikuühiskonna vahelisi võimalusi töötajatele sõna andmiseks ning teavitustegevuse ja konsulteerimise edendamiseks eriti praegusel, 2008. aasta finantskrahhi järgsel kriitilisel ajal. Komitee on seisukohal, et kolmandat aastat kestva kriisi oleks saanud ära hoida, kui oleks olnud rohkem kodanikuühiskonna ja sotsiaaldialoogi ning läbipaistvust.

1.5.1 Atlandi-ülese dialoogi eesmärkide hulka peavad kuuluma üksteiselt õppimine ja konkreetne panustamine inimõiguste, poliitiliste ja kodanikuõiguste, aga ka majanduslike ja sotsiaalsete õiguste edendamisse. ELil tuleb Atlandi-üleses dialoogis esitada kodanike majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi kui oma seisukohtade lahutamatu osa.

1.5.2 Komitee usub, et Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelist dialoogi rikastaks see, kui selles käsitletakse mõlema ühiskonna ühtekuuluvuse jaoks nii olulisi sotsiaalseid küsimusi nagu haridus ja elukestev õpe, mis kuuluvad nii riikide sisesse, kui ka ühisesse pädevusse ning on väga olulised teadmistel põhineva teenustemajanduse väljakujunemiseks mõlemas ühiskonnas. Töökohtade loomiseks ja eurooplaste elatustaseme tõstmiseks tuleb poliitilises päevakorras asetada esikohale küsimus tootlikest investeeringutest ja innovatsioonist, kuna tegemist on valdkonnaga, milles USA on välja arendanud Euroopast märkimisväärselt suurema loomis- ja edendamisvõime.

1.5.3 Komitee on seisukohal, et ühiselt kehtestatud näitajad võimaldavad hinnata ja võrrelda dialoogi mõlema osapoole sotsiaalset ja tööturu olukorda.

1.6 Komitee peab rände küsimust demokraatia jaoks oluliseks ning soovib, et seda käsitletak Atlandi-üleses sotsiaalses dialoogis, millesse võiks olla kaasatud Euroopa integratsioonifoorum (EIF).

1.7 Komitee usub, et Atlandi-ülene dialoog saab kiirendada suurema jätkusuutlikkuse vajaduse ja keskkonnakaitse teadvustamist ning et selles on oma osa mõlemal kodanikuühiskonnal ja tarbijatel.

1.8 Komitee soovib olla uuendusmeelne, kaasates institutsiooni tasandil kodanikuühiskonna esindajad Atlandi-ülesesse

dialoogi. Komitee leiab, et ELil tuleb lõpuks ometi toimida selles dialoogis „euroopalikult” ka sotsiaalsel tasandil. Komitee soovib, et kõigis Atlandi-üleste dialoogide etappides võetaks arvesse sotsiaalset mõõdet.

1.9 Koostööprogrammi vastuvõtmisega ja Atlandi-ülese majandusnõukogu⁽⁴⁾ asutamisega kohustusid mõlemad pooled kiirendama tõelist integratsiooni „ühtse Atlandi-ülese turu saavutamiseks aastaks 2015”⁽⁵⁾. Takistusi, eelkõige õigusloomega seotud takistusi on palju, aga eesmärk on seatud ja komitee soovib ennetavalt tagada, et ei kaoks Euroopa sotsiaalmodeli⁽⁶⁾ kujundanud Euroopa ajaloolised valikud. Euroopa ja Ameerika ühiskonda, mis sarnanevad oma väärtustelt, ei ole kerge sotsiaalselt integreerida. Eurooplased küll tunnistavad vajadust kohandada kõnealuse mudeli teatud aspekte käimasoleva majanduskriisi tõttu, kuid eesmärk on säilitada selle põhimõtted paremini pikas perspektiivis.

2. Majandusintegratsioon

2.1 Ameerika Ühendriigid on Põhja-Ameerika vabakaubanduse kokkuleppega (NAFTA) loodud Põhja-Ameerika majandusbloki liikumapanev jõud. Euroopa Liidu liikmesriigid ja Ameerika Ühendriigid toodavad koos 60 % maailma SKPst, moodustavad 40 % maailmakaubandusest ja 62 % kõigist otseinvesteeringutest. Atlandi-üleste suhetest sõltub mõlemal pool 7 miljonit töökohta.

2.2 Enne mõlema osapoole kriisi avaldatud uuringus⁽⁷⁾ hindas OECD, et nende kahe majandussüsteemi täieliku integreerumise tagajärjel suureneks mõlema partneri majanduskasv 3 %, mille tulemusel need kaks süsteemi saaksid majandusliku juhtpositsiooni peaaegu kõigi maailma riikide ees.

2.3 Komitee arvab, et kriis võib muuta ELi ja USA vahelisi suhteid ning et Atlandi-ülese majandusnõukogu ja Atlandi-ülese töövõtjate dialoogi raames tuleb kiiresti edendada sotsiaalpartnerite vahelist arutelu üldsuuniste üle. Kriis võib turgude integreerumist edasi lükata ning seda aega võiks kasutada selliste

⁽⁴⁾ Leping, mille sõlmisid Valges Majas G. W. Bush, A. Merkel ja J. M. Barroso.

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon Atlandi-üleste suhete olukorra kohta pärast valimisi Ameerika Ühendriikides, 26. märts 2009.

⁽⁶⁾ Euroopa sotsiaalmodel: vt Lissaboni lepingu preambul „Kinnitades oma ustavust sotsiaalsetele põhiõigustele, nagu need on määratletud 18. oktoobril 1961 Torinos allkirjutatud Euroopa sotsiaalhartas ja ühenduse 1989. aasta hartas töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta...”; vt Euroopa Liidu lepingu artiklid 3, 6, 32; vt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 9 ja jaotis X; vt Lissaboni leping – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 28, 34, 35, 36.

⁽⁷⁾ OECD majandusosakond 2005: „Tooteturu liberaliseerimise ning rahvusvahelise kaubanduse ja investeeringute tõkete vähendamise eelised Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu puhul” (*The benefits of liberalising product markets and reducing barriers to international trade and investments: the case of the USA and the EU*).

küsimuste käsitlemiseks, nagu dialoogiasutuste kasulikkus (USAs vähe levinud), või sisserände küsimus, millega peavad tegelema mõlemad osapooled nii ühiskondlikul kui tööhõive tasandil demograafilist vananemist leevendava võimalusena (tööjõu allikas).

2.4 Üldiselt tunnistatakse, et ehkki ELi ja USA majanduse elavdamise kavad on täiesti erinevad, on nende tagajärjed olnud kummalgi juhul samad: on suurenenud riigieelarve puudujääk, tugevnenud riiklikud meetmed ning suurenenud nõudlus kontrollimeetmete ja rikkuse ümberjagamise järele. Neid erinevusi ja ühiseid aspekte võiks käsitleda Atlandi-üleses töövõtjate dialoogis ning loodavas kahepoolses nõupidamisstruktuuris.

2.4.1 Kriisi tagajärgi, nagu ka mitmeid teisi teemasid, käsitletakse kõrgel tasandil (ELi-USA tippkohtumistel) dialoogide raames, mis on juba käimas komisjoni ja Ameerika Ühendriikide valitsuse ning tema finants- ja majanduspoliitika ja siseturu eest vastutavate talituste vahel. Kodanikuühiskond Euroopas peab taluma pangandustavade ja reitinguagentuuride⁽⁸⁾ õiguslikku reguleerimatust ning läbipaistvuse puudumist. Lisaks maksab kodanikuühiskond kinni majanduse elavdamise kavad, ja ehkki lepingu üks eesmärkidest on Euroopa rahvaste majandusliku ja sotsiaalse arengu edendamine, märkavad kodanikud, kuidas vähendatakse liiga kulukaks peetavaid sotsiaalseid tagatise. Läbi on kukkunud finantsüsteemid, kahjustades tõsiselt reaalmajandust ja tuues kaasa uusi probleeme lisaks raskustele sotsiaalsüsteemides, mis kannatasid juba majanduskasvu ja tööhõive puudumise all. Komitee on teadlik, et proteksionism ei loo töökohti ning pooldab tõketeta kaubandust ja investeerimist, tingimusel, et ei unustata sotsiaalseid õigusi. Väga oluline on usalduse taastamine, mis peab toimuma uute ja arukate finantsturgude eeskirjade kaudu. Komitee peab Atlandi-üleses dialoogis väga oluliseks ka sotsiaalse mõõtme edendamist majanduses ja kaubanduses. Komitee soovib, et ELi esindajad Atlandi-üleses dialoogis kodanike esindajatena edendaksid jätkuvalt Euroopa sotsiaalmudelit majandus- ja kaubandusküsimuste valdkonnas. Komisjon järgib oma tegevuses asutamislepingut ja tabab selle sätete kohaldamise.

2.4.2 Komitee peab vajalikuks tugevdada majandussidemeid mõlemal pool Atlandi ookeani ning et ELi liikmesriikide vahel kehtestataks majanduslik solidaarsus. Komitee arvab, et need kaks elementi aitaksid kaasa majanduskasvu taastumisele ja

majanduse arengule ning Euroopa sotsiaalse mõõtme arendamisele. Kodanikuühenduste vahelises dialoogis on eurooplastel seega palju arutada.

2.5 Kodanikud ei ole Atlandi-ülese turuintegratsiooni kavaga⁽⁹⁾ hästi kursis. Põhja-Ameerika integratsioonist (NAFTA) saadud kogemustes oli sotsiaal- ja keskkonnaalvaldkonnal vaid vähetähtis osa, samuti ei piütud edendada tööhõivet kummalgi pool. Tuleb tõdeda, et USAs, Kanadas ja Mehhikos on keskkonna seisund halvenenud, palgad on langenud, töökohad paiknevad ümber Hiinasse. Euroopa integratsioon on loonud rikkust (SKP kasv), aga põhjustanud kaevanduste ja laevatehaste sulgemise, metalli- ja tekstiilitööstuste kadumise, korraldanud ümber terveid sektoreid, sealhulgas kalandus, põllumajandus, autotööstus. Siiski võeti alates ühishuru algusest kasutusele teatud hüvitised. Komitee soovib prognoosida käimasoleva integratsiooni keskkonna- (näiteks GMOd) ja sotsiaalseid mõjusid. Teatud mõju on juba avaldunud: töökohad kinotööstuses, sikuandmete kaitse SWIFT-süsteemis.

3. Atlandi-ülese integratsiooni võimalik mõju

3.1 ELi ja USA majandus- ja kaubandusstruktuurid on üsna sarnased. Esimene eeldatav mõju on pigem konkurentsi tihene mine, mis puudutab vähem kulusid kui toodete kvantiteeti, kvaliteeti ja eristamist. Dollari vahetuskursus võimaldab Ameerika Ühendriikidel taastada konkurentsivõime ekspordi valdkonnas. Intressimäärad on Ameerika Ühendriikides madalamad ja Ühendriikide keskpank on üldiselt rohkem reageeriv kui Euroopa Keskpank. Kui olukord ei muutu radikaalselt, siis ei ole euroalal praegu vajalikku reageerimisvõimet suurel Atlandi-ülel turul arenemiseks.

3.2 Integratsioon võib mõjutada tööjõukulusid ja töötingimusi, põhjustada ebakindlate töösuhete sagenemist – mis on seda enam võimalik, et tööturgu on paindlikumaks muudetud, palku järjest kärbitud ning ettevõtted on konkurentsivõime tõstmiseks inflatsioonitempo aeglustamise strateegia raames teinud suuri ümberpaigutusi. Eurooplastel kardavad seda survet, mille tõttu nende sotsiaal-, tervishoiu- ja keskkonnastandardid, tööhõivemäär ja elustandard langevad, samas kui integratsioon peaks mõlemale poolele kasu tooma. Majandustulemuste ja tootlikkuse tõstmine moodustavad ühe osa lahendustest, aga osa töö kaotanud inimestest uut tööd ei leia. Liikmesriigid,

⁽⁸⁾ Peatükk 1, ELT C 277, 17.11.2009, lk 117-124.

⁽⁹⁾ Kõnealune ettepanek, mille esitasid ühiselt volinikud Leon Brittan (väliskaubandus), Martin Bangemann (tööstus ja telekommunikatsioon) ning Mario Monti (siseturg) 1998. aasta märtsis, käsitles ELi ja USA suhete nelja järgmist aspekti: teenuste vabakaubanduspiirkond; kaubanduses tehniliste tõkete kõrvaldamine, eelkõige vastastikuse tunnustamise lepingute kaudu; riigihangete, intellektuaalomandi ja investeringute liberaliseerimine; tööstuskaupade tollimaksu järkjärguline kaotamine aastaks 2010. Lükati hiljem edasi aastaks 2015.

mis on pärast sõda üles ehitatud toetudes suurele sisemisele sotsiaal-majanduslikule konsensusele, tunnetavad juba pingeid oma vastavate süsteemide erinevuse tõttu, ning need annavad ennast alates 2010. aasta maist tõsiselt tunda ühisraha puudutavate spekulatsioonide tõttu.

3.3 Tootmisprotsesside suurema killustatuse raames⁽¹⁰⁾ võivad Atlandi-ülesest integratsioonist kõige rohkem võita areneva majandusega riigid, kuna see tihendab konkurentsi OECD piirkonna kahe kõige suurema majanduse vahel. Komitee arvates on see üks prioriteetsemaid teemasid, mida Atlandi-üleste dialoogide käigus arutada.

4. Integratsioonimeetodid

4.1 Euroopa ja Atlandi piirkonna blokki ei saa luua, jättes asjaomased rahvad teadmatusse. EL peab selle looma demokraatlikult ja väärtustama dialoogi kodanike ja töömaailmaga liidusiseselt ja selleks loodud ELi ja USA organites. Euroopa Komisjon võiks olla dialoogis abistaja ja anda lisaks hiljuti suurendatud ressurssidele veel rohkem vahendeid⁽¹¹⁾; komitee on valmis koos Ameerika partneritega tagama Euroopa ja Ameerika kodanikuühiskonna nõukogu struktureerimise.

4.2 Komitee usub, et Atlandi-ülese integratsiooni üle tuleb vastavalt Lissaboni lepingule kodanikega konsulteerida. Kui institutsioonid ei otsusta kindlalt edendada rahvusvaheliselt Euroopa sotsiaalmudelit, siis võib Atlandi-ülene integratsioon Euroopa sotsiaalpakti kahjustada, ja seega tuleb kodanikega konsulteerida.

4.3 Komitee soovib, et Atlandi-üleises dialoogis arendataks järgmiste aspektide legitiimsust:

1) Euroopa identiteet;

2) Euroopa väärtused ja kultuur, sealhulgas keskkonnakaitse;

⁽¹⁰⁾ Deindustrialiseerimine jätkub nii Euroopas kui Ameerika Ühendriikides, kus tootmisvaldkonna tööhõive on kümnendiga vähenenud 30 % ja Ameerika Ühendriikide osa maailmakaubanduses on langenud kümne aasta taguselt 13 %-lt 9 % tasemele, ELis jätkub tootmise üleviimine. Vt tööaega käsitlevat uuringut, mille koostas Rones & al (1997) ning millele on viidatud sotsiaal- ja majandus-teadlaste instituudi väljaandes (*Revue Internationale de l'IRES*) nr 5401.2001.

⁽¹¹⁾ 2009. aastal avaldas komisjoni välissuhete peadirektoraat konkursikutses 800 000 euro väärtuses ELi ja USA dialoogi ergutavate kodanikuühiskonna projektide jaoks.

3) komitee, kes esindab oma liikmete kaudu ELi kodanikuühiskonda.

5. Panganduseeskirjad

5.1 Vaja on globaliseerunud majanduse kiireloomulisi reforme. Komitee avaldab kahetsust, et rahvusvaheliste finantsasutuste reform on nii aeglane, kuna see häirib ausat konkurentsi ja üldise sotsiaalse tasakaalu säilimist.

5.2 On vaja kiiresti määratleda ühised normid reitinguagentuuride kohta, et vältida nende tegevuse võimalikke negatiivseid tagajärgi⁽¹²⁾: reitinguagentuurid andsid häid reitinguid pankadele, mis põhjustasid kriisi, ja nüüd annavad nad halbu reitinguid riikidele nende võlgade ja eelarvepuudujääkide pärast, mis on tingitud samade pankade päästmise kuludest, mille peavad kinni maksuma kodanikud. Pankade ja reitinguagentuuride tegevus on kaks aspekti, mille üle ELi ja USA kodanikuühiskonnad võiksid Atlandi-ülese dialoogi raames arutada.

6. Vabadused ja inimõigused

6.1 Vabadusi ja inimõigusi tunnustatakse põhimõttena, kuid mõlemad pooled ei järgi neid ühtemoodi: kõik eurooplased ja ameeriklased ei käsitle veel liikumisvabadust võrdselt. Viisa-, passi-, turvakontrolliküsimusi tuleks ühtlustada ühiselt kindlaksmääratud mudeli järgi.

6.2 Siin on kõnekas SWIFT-näide⁽¹³⁾: 11. veebruari 2010. aasta õigusloomega seotud resolutsioonis⁽¹⁴⁾ väljendas Euroopa Parlament oma vastuseisu finantsandmete töötlemist ja edastamist ELilt USAle – mida teostab ettevõtte SWIFT – puudutava kokkuleppe uuendamisele. Küsimuse all oli see, kas USA-l peaks olema otsene juurdepääs Euroopa serveritele terrorismivastase võitluse eesmärgil. Euroopa Parlamendi uued volitused võimaldasid parlamendil eurooplaste konfidentsiaalseid pangapäid käsitlevate andmete suuremahulise USA-le edastamise küsimus arutlusele võtta; praktikas tähendab see liikmesriikide ja ELi õiguses sisalduvate tagatiste ja kaitse kaotamist. Euroopa Parlamendi saadikud soovisid, et EL selgitaks oma nägemust Atlandi-ülesest turust õiguste kaitse osas. Saadikud eelistasid

⁽¹²⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 117-124.

⁽¹³⁾ SWIFT: *Society for Worldwide Interbank Financial Communications*, Belgia õigusel põhinev USA ettevõtte, mis haldab finantsandmete rahvusvahelist vahetust ja mille tegevus katab rohkem kui 200 riiki.

⁽¹⁴⁾ PE (05305/1/2010REV1-C7-0004/2010-2009/0190(NLE)). Leping SWIFT II, EP 8.7.2010 (11222/1/2010/REV1 ja COR1-C7-0158/2010-0178-(NLE)).

liikuda euroopalikuma süsteemi suunas, milles Europolil on uus roll ja kodanikul on õigus hüvitisele. Ehkki tagatised on endiselt puudulikud, vaadatakse 8. juulil 2010 allkirjastatud leping üle igal aastal. See vastab volinik Barnier' nägemusele, kes soovib, et siseturg oleks ELi institutsioonide koos määratletud ühiskondliku projekti teenistuses⁽¹⁵⁾. Käesolevas arvamuses soovib ka komitee seda, et ühendus tõstaks esile oma käsitlust Atlandi-ülesest turust ning edendaks Euroopa sotsiaalmudelit kooskõlas oma suure naabri Ameerika Ühendriikidega.

6.3 Õigus elule ja bioetika ning valdkonnad, kus ELil on edumeelsed seisukohad, vajavad kaitset ja peavad ühisel kokkuleppel kaubanduslepingutest välja jääma.

6.4 **Komitee soovib, et Atlandi-ülene partnerlus edendaks inimõigusi, poliitilisi ja kodanikuõigusi, aga ka majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi.** Ameerika Ühendriikidel on pikk ajalugu kodaniku- ja poliitiliste õiguste osas, Euroopa Liit on lisanud sellele majanduslike ja sotsiaalsete õiguste arendamise. Mõlema mandri jaoks seisneb huvi poliitilises tahtes tagada, et kõik nende kodanikud ja elanikud saaksid kasu asjaomase ühiskonna kõigest õigustest ja võimalustest.

7. Sotsiaalsed õigused

7.1 Komitee on juba märkinud, et Atlandi-ülene sotsiaalne dialoog ei ole olnud tulemusrikas⁽¹⁶⁾. Näikse arvatavat, et sotsiaalsed õigused sisalduvad mõistes „põhiõigused”, aga tegelikult tähendavad need kodaniku- ja poliitilisi õigusi.

7.2 Komitee on seisukohal, et ei piisa sellest, kui regulaarselt meelde tuletada, et Ameerika Ühendriigid ja EL jagavad ühiseid väärtusi ja et peale majanduse on neil ühised arusaamad vabaduse, demokraatia ja inimõiguste valdkonnas. EL peaks oma välistegevuses pidevalt meeles pidama, et muud „põhiõigused” ehk siis sotsiaalsed õigused kuuluvad ühenduse seisukohtade hulka. ELi alusdokumentides sisaldub horisontaalne sotsiaalklausel, milles sätestatakse, et oma poliitikameetmete määratlemisel ja rakendamisel tuleb ELil võtta arvesse „kõrge tööhõive taseme edendamist, piisava sotsiaalse kaitse tagamist, sotsiaalse tõrjutuse vastast võitlust ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid võetakse arvesse kõrge tööhõive taseme edendamist, piisava sotsiaalse kaitse tagamist, sotsiaalse tõrjutuse vastast võitlust ning hariduse, koolituse ja inimeste tervise kaitse kõrge tasemega seotud nõudeid”⁽¹⁷⁾.

7.3 Just „sotsiaalne riik”, sotsiaalsüsteemid ja inimõiguste hulka kuuluvate sotsiaalsete õiguste austamine määravad ära Euroopa identiteedi teiste mandrite seas.

Euroopa sotsiaalmudel ühendab endas kodanikuvabaduste kaitse, sotsiaalse turumajanduse mehhanismid ja avalike algatuste vabatahtlikkuse. See koosneb kolmest sambast: kollektiivsed sotsiaalkaitsetsüsteemid, avalikud teenused ja sotsiaaldialoog. See võtab kokku nn Euroopa elulaadi. Komitee avaldab kahetsust, et ühendus ei edenda seda sellisena. Lissaboni leping käsitleb kõiki neid aspekte. Selle mudelit tuleb poliitiliselt väärtustada lähenemisviisi „Euroopa = heaolu kõikidele”, sealhulgas ka Atlandi-ülestes läbirääkimistes. Komitee usub, et ühendus peab nõudma, et sellise „sotsiaalse riigi” aspektid oleksid Euroopa-Atlandi arutelude keskmes, sest kui seda ei tehta, teeks see kahju Euroopa kodanikele, identiteedile ja mitmekesisusele.

8. Sotsiaalkaitsetsüsteemid

8.1 Eurooplased on nõustunud riikide rikkuse teatud ümberjagamisega riikide kollektiivsetes sotsiaalkaitsetsüsteemides, mille stabiilsust nõrgendab kaubavahetuse üha intensiivsem globaliseerumine. Kui EL ei kaitse Euroopa sotsiaalmudelit, on oht, et EL aitab kaasa selle lagunemisele. Kogu ühiskonna heaolu paraneb, kui piiratud tööaeg võimaldab veeta rohkem aega perekonnaga (Euroopa sotsiaalne samm), kui võimaldatakse pikki tasulisi rasedus-, sünnitus- ja lapsehoolduspuhkusi laste parema arengu nimel, kui tagatakse intensiivraviteenused ja aidatakse hooldust vajavaid eakaid inimesi: tegemist ei ole riigi-poolsete kingitustega, kuna abisaajad on tasunud ühekordsed suured kulud aastate jooksul sotsiaalmaksete ja/või maksudena.

8.2 Atlandi-ülesed suhted on praegu selles valdkonnas ebavõrdsed. Ameerika Ühendriigid on osariikide liit ilma sotsiaalse riigita (ei föderaalset ega osariigi tasandil), aga muutustele sotsiaalvaldkonnas mõeldakse (föderaalne ravikindlustuse koht); ELis on igas liikmesriigis sotsiaalne riik, aga mitte veel föderaalset, kolme samba, tasandil, kus avatud koordineerimis-meetodiga soovitatakse lähenemiseesmärke. Komitee usub, et see ELi ja USA vaheline ebavõrdsus ei tohi taanduda Euroopa sotsiaalmudeli standardite alandamisega. Komitee kahtleb, kas liikmesriikide õigused peavad Atlandi-üleses integratsioonis vastu, kui ühendus ei tegutse ja puudub poliitiline tahe Euroopa mudeli edendamiseks, eriti praegusel kriisiperioodil.

8.3 Komitee on seisukohal, et Atlandi-üleses sotsiaalses dialoogis, millele ta üles kutsus, tuleks käsitleda nn avatuse ja turvalisuse väljakutset, mis on käimasolevate muutuste keskmes. Tegemist on ühelt poolt 300 miljoni ja teiselt poolt 500 miljoni inimese heaoluga.

⁽¹⁵⁾ Euractiv.fr-i 17. märtsil 2010 ning komisjoni Pariisi alalise esinduse ja DTCC (*Depositary Trust and Clearing Corporation*) toetusel korraldatud arutelu: European Issues nr 165, 6.4.2010, Fondation Robert Schuman.

⁽¹⁶⁾ ELT C 288, 22.9.2009, lk 32-39.

⁽¹⁷⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 9.

8.4 Sotsiaalkaitsesüsteemide eelarved on Euroopas sageli sama suured kui riigieelarved. USA tervishoiukuludeks suunatud 16 % osakaal SKPst on suur, kuid annab kodanikele väiksema sotsiaalkaitse, kui saavad väiksemate kulude juures Euroopa riikide kodanikud (OECD riikides keskmiselt 8,9 % SKPst). Sotsiaalsüsteemide kaalukus käivitab reaalmajanduse. Need on väga tähtsad kriisi mõju leevendajad riigi ja kodanike jaoks, välja arvatud juhul, kui kindlustus on individuaalne ja eraõiguslikes fondides, mis sõltuvad turgude heitlikkusest. Komitee on seisukohal, et otsustuspädevate asutuste kohus on takistada seda, et Euroopa ja Ameerika integreeritud suure majanduspiirkonna täielik konkurentsile avamine vähendaks kodanike kaitset. Selles suhtes väljendab komitee üksnes heameelt Ameerika Ühendriikide praeguse valitsuse edukate püüdluste üle kehtestada Ameerika Ühendriikides uuenduslik tervisekindlustussüsteem.

8.4.1 Tervishoid

8.4.1.1 Kodanikud kiidavad heaks ühenduse intensiivsema sotsiaalse lähenemise eesmärgi, mida täiendab sotsiaalse tagasilanguse vältimise põhimõte, ning seda tuleb säilitada. Euroopa naised ei nõustuks kunagi näiteks sellega, et vähendatakse nende rasedus- ja sünnituspuhkust, mis on Ameerika Ühendriikides nii lühike ja vahel tasustamata.

8.4.1.2 Komitee usub, et Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelist dialoogi rikastaks see, kui selles käsitletakse neid mõlema ühiskonna ühtekuuluvuse jaoks olulisi küsimusi. Ameerika ühiskond on reguleeritud ja maksude kaudu rahastatavatel ühiskondlikel vahenditel põhineva ning valitud esindajate kontrolli all oleva tervisekaitse ettepaneku suhtes täiesti lahknevatel seisukohtadel. Komitee arvates võib see näidata teabe puudumist Euroopa mudeli kohta, mis küll ei ole Euroopa tsentraliseeritud, kuid annab solidaarsusel põhinevad ja kollektiivsed tagatised üldiste tervisekindlustussüsteemide näol kõigile, ka mittekodanikest elanikele, kes annavad panuse SKPsse. Komitee soovib, et ühendus teavitaks sellest Ameerika kodanikuühiskonda. Kodanikuühiskonna dialoog võiks olla selle kandja.

8.4.2 Vanaduspensionid

8.4.2.1 Nagu muude sotsiaalkaitsesüsteemide aspektide puhul, on ka vanaduspensionide osas Euroopas erinevusi, ja nende mõju majandusele laiemalt on märkimisväärne. Kodanikuühiskonna esindajad Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vahelises dialoogis tuleks ära kuulata, arvestades, kui olulisel määral võivad kahte kogukonda liitvad kaubanduslepingud nende kodanike elatustaset mõjutada.

8.4.3 Tööpuudus

8.4.3.1 Kõigil ELi riikidel on riiklikud töötuskindlustussüsteemid. Atlandi piirkonna integreerimisega kaasneb üldine oht, et konkurentsi kaalutlustel kasvab paindlikkus, kuid kindlustunne mitte. Eurooplased võivad nagu ameeriklasedki karta oma olukorra halvenemist⁽¹⁸⁾. Töötajate olukord USAs on

halvenenud alates 1970. aastast. Kriisi mõjul suureneb ebakindlus ja vaeste töötajate (*working poors*) arv mõlemal pool Atlandi ookeani. Ajalooliste mõõtetega majanduskriisi tõttu kardetakse mõlemal pool Atlandi ookeani, et paindlikkuse suurenedes halveneb olukord veelgi. Komitee on seisukohal, et paindlik turvalisus võib töötajatele vahel kasuks tulla, kui lubatud turvalisus on tagatud, aga mitte miski ei asenda inimväärse palga ja pensioniga kindlat töökohta. Euroopa Liidus on sotsiaaldialoogi traditsioon, milles arvestatakse selles osalejate vastavaid huve. ELil on sotsiaaldialoogi puudutavad tekstid ja institutsioonid. Läbirääkimiste pidamiseks on vaja tööandjate ja töötajate esindusorganisatsioone, kel on kogemused.

9. Avalikud teenused⁽¹⁹⁾

9.1 Haridus

9.1.1 Ameerika Ühendriikide tasulisi ülikoole peetakse maailma kõige paremateks ning eurooplased püüdleval neisse nii õppima kui ka õpetama. Nagu eurooplased, on ka ameeriklased seisukohal, et tööhõive tulevik on avatum hästi koolitatud ja kõrge kvalifikatsiooniga töötajatele:

„Neil on parimad võimalused saada hästi tasustatud töökohti, tagades nii Ameerika Ühendriikide õitsengu.

Kõrgharidust nõudvate töökohtade arv peaks kasvama palju kiiremini kui madalama kvalifikatsiooniga töökohtade arv ning kõige suuremat kasvu eeldatakse töökohtadel, mis nõuavad ülikoolidiplomit või kutsekeskharidust.”

[Ameerika Ühendriikide presidendi täitevbüroo – majandusnõunike nõukogu (CEA), Jobs of the Future (Tuleviku töökohad)].

9.1.2 Haridus on sild tulevikku. Euroopa Liidus, kus haridus on üldiselt tasuta, on avalike teenuste osakaalu vähendamise ja riikide eelarvepoliitika piiramise tõttu tekkimas üha ebavõrdsemad võimalused. EL soovib liikmesriikidel toetada Lissaboni strateegia raames kõigepealt ülikoole (kõrghariduse omandamisega seotud õpingud) ning seejärel võib-olla ka keskkooles (keskhariduse omandamisega seotud õpingud) vastavalt ettevõtete vajadusele.

⁽¹⁸⁾ *Middle Class in America.*

⁽¹⁹⁾ ELT C 128, 18.5.2010, lk 97-102.

9.1.3 Komitee on seisukohal, et haridus kõigi jaoks, sellest tulenev sooline võrdsuslikkus, pere- ja tööelu ühitamine peaksid tagama kodanikele kõik võimalused. Haridus, elukestev õpe ja nende rahastamisviisid oleks kogemuste vahetamise ja dialoogi valdkond mõlema ühiskonna vahel, selleks et mõlemad ühiskonnad saaksid kasu teadmistel põhinevast teenustemajandusest, leides samas võimalused arvestada haridussüsteemist väljapoole jäävate inimestega.

9.2 Teenustekaubanduse üldleping (GATS)

9.2.1 ELi kodanikud on võidelnud teenuste ülemaailmsest liberaliseerimisest tulenevate ohtude vastu oma filmitööstuse päästmise ja Euroopa kultuuri eripära säilitamise eesmärgil. Euroopa identiteedi kaitsmiseks on vaja tugevdada kultuuridevahelist dialoogi, et säilitada rikkus, mis tuleneb mitmekesisusest: sellega on seotud palju aspekte, näiteks tööhõive, kultuuripärandi säilitamine, uuenduste ja loovuse arendamine.

9.2.2 Kultuur ei ole üksnes kaup. Komitee hinnangul peab see olema Atlandi-ülese kodanikuühenduste dialoogi osa.

9.3 Sisserände ja integratsiooni eriküsimus

9.3.1 Mõlemal vananeval ühiskonnal tuleb tegeleda oma sisserändega. Väljakutseks on see, kuidas ühitada rahvastiku vananemine ja tööjõuvajadus, leides sotsiaalse ühtekuuluvuse jaoks vastuvõetava taseme. See sõltub integratsioonipoliitikast, mis tuleb kavandada pikas perspektiivis üldise ning sisserändajate ja vastuvõtva ühiskonna suhtes kahesuunalise lähenemisviisiga. Surve seest- ja väljastpoolt on tugev. Komitee peab rände küsimust demokraatia jaoks tähtsaks ning soovib, et seda käsitletak Atlandi-üleses sotsiaalses dialoogis, millesse võiks olla kaasatud Euroopa integratsiooniforum.

10. Sotsiaaldialoog

10.1 See on aspekt, mille poolest need kaks ühiskonda kõige rohkem erinevad. Sotsiaaldialoogil, millel on olnud oluline koht eurooplaste ajaloos, on nüüd kultuuriline väärtus; Ameerika kodanikel seda ei ole, mistõttu neil puudub võimalus, et neid kuulda võetakse. Nende kahe ühiskonna vahel leidub palju võimalusi, et anda töötajatele sõnaõigus ning edendada teavitustegevust ja konsulteerimist, eriti praegusel väga kriitilisel ajal pärast 2008. aasta finantskrahhi. Komitee on seisukohal, et

mõlema bloki sotsiaalsete olude ja töötingimuste, eelkõige tööaja ja sotsiaalsete hüvede hindamiseks ja võrdlemiseks on vaja ühiselt kehtestatud norme, et saada selge ülevaade kummagi konkurentsivõimest, kui võrd kaubavahetuse globaliseerumises kasutatakse palku kohandatava muutujana.

10.2 Euroopa Parlament näeb oma 2009. aasta resolutsioonis ette poliitilise koostöö Ameerika Ühendriikide Kongressiga ning USA ja ELi keskpankade märgatava lähenemise. ILO konventsioone ei ole Ameerika Ühendriigid siiski ratifitseerinud. Uuring⁽²⁰⁾ näitab, et Ameerika Ühendriikides on töökohal tagatavad esmased kaitseõigused – nagu õigus alampalgale, õigus ületunnitasule, õigus lõunapausile, õigus tööõnnetuse kindlustusele, õigus nõuda paremaid töötingimusi – väga paljudele töötajatele tagamata.

10.3 Komitee arvab, et Atlandi-üleses sotsiaalses dialoogis on praegu kodanikuühiskonna esindajate ja eelkõige töötajate ärakuulamisele ette nähtud osa liiga väike.

11. Keskkond

11.1 Ameerika keskkonnapoliitika mõjutaks eelarvega seotud valikuid ja tööhõivet. Komitee usub, et Atlandi-ülene dialoog võib kiirendada suurema jätkusuutlikkuse vajaduse teadvustamist ning et kodanikuühiskonnal ja tarbijatel on oma osa majanduse keskkonnahoidlikumaks muutmisel.

11.2 Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid peaksid olema koos võimelised töötama välja uued tööstusharud taastuvenergiaga seotud vajaduste rahuldamiseks. California ja Portugal on teinud samad valikud päikese- ja tuuleenergia tähtsuse osas. Komitee on seisukohal, et kahe majandusjõu tuleviku jaoks oleks katastroofiline, kui arendataks ideid ja kasutatakse seejärel Hiina tehnoloogiat (vt fotogalvaanilise tehnoloogia juhtum).

12. Institutsiooniline tasand

12.1 Komitee märkis oma eelmises arvamuses Atlandi-üleste suhete kohta Atlandi-ülese keskkonnadialoogi (TALD) ja Atlandi-ülese majandusnõukogu (CET) mitut võimalikku arengut.

⁽²⁰⁾ Juhendaja doktor Annette Bernhardt, *National Employment Law Project NELP* (tööhõive seaduseelnõu) tegevdirektor.

12.2 Komitee soovib olla uuendusmeelne ja kaasata institutsiooni tasandil Atlandi-ülesesse kodanikuühenduste dialoogi kodanikuühiskonna esindajad. Kogu toimuv dialoog, kõik raportid, uuringud ja lepingud Atlandi-üleste suhete raames peaksid lisaks töökohtade loomisele hõlmama peatükki kavandatud meetmete sotsiaalsete tagajärgede kohta. Liikmesriigid ei

ole ELile veel loonud integreeritud sotsiaalpoliitikat, ehkki ühendusel tegelikult on tõeline ühine mudel ning oma seisukohta tuleks ELil USAga peetavas dialoogis esile tuua. ELil tuleb Euroopa sotsiaalmudelit edendada, suurendades oma nähtavust Ameerika Ühendriikides.

Brüssel, 21. oktoober 2010

Euroopa Majandus-ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel vähemalt veerandi antud häältest:

Punkt 1.4

Muuta järgmiselt:

~~„Komitee soovib, et lisaks uutele finantseeskirjadele tuleks Euroopa-Atlandi piirkonnas kehtestada ühised eeskirjad reitingua-
gentuuride kohta ja uued, kodanike huvidega rohkem arvestavad konkurentsieskirjad, milles võetakse paremini arvesse ühiskonna
ootusi. Komitee ootab ELilt kindlaid seisukohti, mis tagavad kodanikele piisava peab väga oluliseks lisada konkurentsivõime
peamise prioriteedina poliitilise tegevuskavva, et luua uusi töökohti ja tagada, et kodanikud mitte ainult ei säilita, vaid ka
parandavad oma elatustaset ja edendavad Atlandi ülest dialoogi, milles võetakse kuulda kodanikuühiskonda Atlandi ookeani
mõlemal kaldal.”~~

Poolthääli:	66
Vastuhääli:	76
Erapooletuid:	21
